

VERSLAG

VAN DE DIALECTEN-COMMISSIE
DER NEDERLANDSCHE AKADEMIE VAN
WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM

OVER 1943

VERSLAG

VAN DE DIALECTEN-COMMISSIE OVER 1943

De twaalfde vragenlijst der commissie kon ook ditmaal niet vóór Oudejaar aan de medewerkers worden toegezonden. De tijdsomstandigheden waren oorzaak, dat de lijst eerst in het begin van 1944 kon worden afgedrukt, en dan nog in een beperkter oplage dan waarin ze in de vorige jaren verschenen was. Evenals de elfde vragenlijst heeft ook de twaalfde het gebruik der voornaamwoorden en de voornaamwoordelijke aanduiding in de Nederlandsche dialecten tot onderwerp.

Evenals de Volkskunde-commissie ondervindt ook de Dialecten-commissie den nadeeligen invloed der tijdsomstandigheden, en dat niet alleen ten opzichte van den druk der vragenlijst. Door verblijf buitenslands en evacuatie moesten verscheidene medewerkers hun medewerking tijdelijk staken. Het bureau heeft zich niettemin de uiterste moeite gegeven, het aantal medewerkers zooveel mogelijk op hetzelfde peil te houden en de invulling der vragenlijsten zooveel doenlijk aan te moedigen. Dientengevolge steeg het aantal terugontvangen lijsten met enkele honderden, hoewel het voor de oudste lijsten stationnair bleef. Op 31 December 1943 bedroeg het: voor lijst 1: 2294, voor lijst 2: 2278, voor lijst 3: 2347, voor de gemeenschappelijke vragenlijst: 1897, voor lijst 4: 1575, voor lijst 5: 1446, voor lijst 6: 1207, voor lijst 7: 1270, voor lijst 8: 1271, voor lijst 9: 1062, voor lijst 10: 1085, voor lijst 11: 852.

Een ander gevolg van den oorlog is de vertraging in het afdrucken van de kaarten voor den atlas en in de verschijning van dezen atlas. Eerst tegen het eind van het jaar verscheen de derde aflevering van den Taalatlas van Noord- en Zuid-Nederland. Deze aflevering bevat, zooals in het vorige verslag reeds in het uitzicht werd gesteld, twee kaarten van het bureau der commissie, welke in

tegenstelling tot de kaarten van den Leidschen atlas de signatuur „Akademie-reeks” dragen. Het zijn de kaart van „aardbei” (geteekend door P. J. Meertens) en die van „ganzen” (geteekend door Johanna Daan).

De vijftien kaarten, die voor de vierde aflevering van dezen atlas zijn bestemd, en die eveneens reeds in het vorige jaarverslag werden vermeld, zijn thans ter perse. Van enkele werd reeds een drukproef ontvangen. De commissie zal alles in het werk stellen, teneinde de vierde aflevering nog in den loop van 1944 te laten verschijnen, maar ook hierin is zij vrijwel volkomen afhankelijk van factoren, waarop zij geen invloed kan uitoefenen.

Hoewel de ondervoorzitter der commissie, Prof. Kloeke, sinds het eind van het jaar weer aan de werkzaamheden deel kon nemen, zal het hem voorloopig niet mogelijk zijn, zich op zoo intensieve wijze aan de voorbereiding van de vijfde aflevering te wijden, als hij gehoopt had. In verband daarmee besloot de commissie, op voorstel van Prof. Kloeke, de samenstelling van deze aflevering aan den secretaris op te dragen. Het ligt in de bedoeling, hierin in hoofdzaak de verwantschapsnamen, afgevraagd in de vijfde vragenlijst, op te nemen. De Zuidnederlandsche gegevens zijn gedeeltelijk bij de Leuvense Dialectcentrale van Prof. Grootaers aangevraagd, gedeeltelijk reeds van deze ontvangen.

De voorzitter stelde voor de reeks „Hoekstenen onzer volkskultuur” een algemeene inleiding tot de studie der Nederlandsche dialecten op, die als eerste deel van de reeks „Strektalen” het licht zal zien. Deze inleiding is thans ter perse.

De belangstelling voor de eerste beide symposia deed de commissie besluiten, deze bijeenkomsten van deskundigen en belangstellenden in de studie der Nederlandsche dialecten van tijd tot tijd voort te zetten. Besloten werd, op het derde symposion het Friesch substraat in Groningen te behandelen. Nadat achtereenvolgens alle sprekers, die hiervoor in aanmerking kwamen, bedankt hadden, moest de commissie dit onderwerp noode opgeven. Mede door deze teleurstelling vond het derde symposion eerst op 10 November plaats, ook thans weer in de groote vergaderzaal van het Trippen-

huis, die daartoe wederom door het bestuur der Akademie bereidwillig was afgestaan. Prof. Dr. Th. Baader, Prof. Dr. G. Gosses en Prof. Dr. Jac. van Ginneken bespraken er voor een aandachtig gehoor de accentwisseling in de diftongen, respectievelijk voor het Westfaalsch en het Vriezenveensch, het Friesch en het Noordbrabantsch.

Inmiddels verschenen de lezingen, voor het tweede symposion gehouden, met de daarop gevolgde gedachtenwisseling, onder den titel „De invloed van het Stadsfriesch op het Friesch”, in druk, als deel IV van de Bijdragen en Mededeelingen der commissie. Bovendien verscheen in deze reeks als deel III het „Register op het dialectmateriaal, in de jaren 1931—1941 bijeengebracht door het Centraal Bureau voor Nederlandsche en Friesche dialecten”, waarover reeds in vorige jaarverslagen gesproken is.

Het bureau der commissie wijdde zich in hoofdzaak aan het teekenen der kaarten en de voorbereiding van dezen arbeid. De vragenlijsten werden als gewoonlijk door velen geraadpleegd; bovendien werden tal van mondelinge en vooral schriftelijke inlichtingen verstrekt.

De bibliotheek nam door aankoop en schenking in niet onbelangrijke mate toe. O.a. werden een aantal buitenlandsche, meest Duitsche, dialectwoordenboeken aangekocht, die tot dusver ontbraken. Dr. W. Gs Hellinga schonk de bekende „Proeve van kleine taalkundige bijdragen tot beter kennis van den tongval in de provincie Groningen” (1822) van M. T. Laurman, een waardevolle aanwinst voor de oudere dialectliteratuur. De heer B. te Lintelo schonk in hs. twee schriften „Twensche sprökke en sprökweurde”. De namen der schenkers vindt men in bijlage I vermeld.

Het Rijkssubsidie bedroeg dit jaar f 4400.—. Op verzoek der commissie verleende het bestuur van de Afdeling Letterkunde der Akademie een aanvullend subsidie van f 500.—. Een bedrag van f 750.—, dat eveneens in het verslagjaar werd uitbetaald, is — aangezien het uit het budget der Akademie over 1942 werd verleend — reeds in het vorige jaarverslag vermeld. Bovendien ontving de commissie van de provincies Groningen en Gelderland elk

f 200.—, van de provincie Noord-Brabant f 100.— en van de donateurs, wier namen in bijlage II worden genoemd, f 113.50.

In verband met de voorgenomen instelling van een Rijksinstituut voor Nederlandsche Taal en Volkskultuur gingen de secretaris der commissie en de wetenschappelijke assistente mej. J. C. Daan met ingang van 1 October in dienst der Volkskunde-commissie over, met de bepaling, dat de secretaris voorloopig tevens zijn functie als zoodanig bij de Dialecten-commissie zonder bezoldiging zal blijven uitoefenen. Aan mej. Daan zij bij dezen een welgemeend woord van dank gebracht voor de belangrijke diensten, die zij aan het bureau heeft bewezen. Zoolang de bureaux der beide commissies nog onder eenzelfde dak vertoeven, zal dat der Dialecten-commissie nog van haar kennis en inzicht kunnen blijven profiteren.

Met ingang van 1 October werd de heer J. M. L. Peters, litt. cand., als tijdelijk wetenschappelijk assistent aangesteld. Hij zal zich in het bijzonder met het atlaswerk bezighouden.

De heer J. Vuyst, sinds 1 September 1939 als bureau-ambtenaar voor de administratie werkzaam, vertrok ultimo Februari wegens verandering van werkkring. Als zijn opvolger werd met ingang van 1 April d.a.v. de heer G. J. Schiering aangesteld, die reeds tevoren bij het bureau werkzaam was geweest. Als tijdelijke werkkraft werd met ingang van 1 October mevrouw P. Renooy—Sloof aangesteld, tot dat tijdstip werkzaam bij de Volkskunde-commissie. De heer M. A. Rotteveel ging op 4 October als teekenaar van het bureau der Volkskunde-commissie naar dat der Dialecten-commissie over.

*Namens de Dialecten-commissie der
Nederlandsche Akademie van Wetenschappen:*

JAC. VAN GINNEKEN, *voorzitter*

P. J. MEERTENS, *secretaris-penningmeester*

BIJLAGE I.

Lijst van personen enz., die in 1943 boeken en handschriften aan het Centraal Bureau voor Nederlandsche en Friesche dialecten schonken.

Fryske Akademy, W. Bloemendaal, L. Bosch, J. H. Broekman, Mej. J. C. Daan, Elbert Franssen, Jan H. de Groot, Dr. K. Heeroma, Dr. W. Gs Hellinga, F. Kragt, B. te Lintelo, H. A. Loontjes, J. M. Renders, Prof. Dr. Karl Schulte-Kemminghausen, Prof. Dr. M. Valkhoff, Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Vereniging, A. Voskamp.

BIJLAGE II.

Lijst van Donateurs van de Dialecten-commissie.

Mej. R. van Alebeek, M. E. Daan, Mr. P. Dieleman, J. W. H. M. Dols, Drentsche Vereeniging te Amsterdam, Dr. H. J. E. Endepols, Dr. G. A. van Es, Dr. K. Fokkema, Mej. Dr. H. C. M. Ghijsen, Dr. C. B. van Haeringen, Dr. J. van Ham, Joh. Heesterbeek S.J., Dr. W. Gs Hellinga, Mej. Dr. A. R. Hol, Mevr. Dra. H. A. Huygens—Wijma, Mr. G. H. Lambert, Mej. Dr. J. H. van Lessen, Mej. C. A. A. Mulder, Prof. Dr. J. W. Muller, Mej. M. Th. Neujean, P. Reinkingh, Dr. W. Roukens, Dr. J. Smit, Dr. G. Stuiveling, Dr. J. G. H. Tans, Mej. J. Tinbergen, Prof. Dr. M. Valkhoff, P. van Vliet, J. H. de Vree van Gelder, Dr. J. Wils.